

۱۶

یادداشت‌های استاد مطهری

جلد شانزدهم (جلد چهارم از بخش دفاتر یادداشت)

فلسفه، کلیاتی از علم اصول، فایده منطقی و فلسفه

اوله توحید، رابطه با خدا...



انتشارات صدرا

سرشناسه : مطهری، مرتضی، ۱۳۵۸-۱۳۹۸.
 عنوان و نام پدید آورنده: یادداشت‌های استاد مطهری.
 مشخصات نشر : تهران: صدرا، ۱۳۷۸
 مشخصات ظاهری : ج. ۴۴۸ ص.
 شابک : ج ۱۶. ISBN: 978-600-7747-30-8
 (دوره: ISBN: 978-964-5600-61-5)
 مندرجات : ج ۱۶. جلد چهارم از بخش دفاتر یادداشت: منطق، فلسفه، ادله
 توحید، بهجت و سعادت...
 موضوع : مطهری، مرتضی، ۱۳۵۸-۱۳۹۸ -- یادداشت‌ها.
 موضوع : اسلام، فلسفه اسلامی.
 رده‌بندی کنگره : BP ۲۳۳/۷/م ۶۲۵۱۳۷۸
 رده‌بندی دیویی : ۲۹۷/۹۹۸
 شماره کتابشناسی ملی : ۷۸-۱۹۵۲۸



یادداشت‌های استاد مطهری (۱۶)

چاپ اول: دی ۱۳۹۷ مطابق ربیع‌الثانی ۱۴۴۰

تعداد: ۱۵۰ نسخه

بها: ۷۰/۰۰۰ تومان

حروفچینی، لیتوگرافی و چاپ: مؤسسه چاپ فجر (۱۰۰۱۳۹۵). تلفن: ۷۹۶

صحافی: چاپخانه عروج

ناشر: انتشارات صدرا (با کسب اجازه از شورای نظارت بر نشر آثار استاد مطهری)

کلیه حقوق چاپ و نشر مخصوص ناشر است.

- تهران: شعبه ۱: خیابان ناصرخسرو، مقابل دارالفنون، کوچه دکتر مسعود. تلفن: ۳۳۹۱۵۱۳۰. دورنگار: ۳۳۱۹۷۹۶
- شعبه ۲: خیابان انقلاب، بین خیابان دانشگاه و ابوریحان، پلاک ۱۱۶۴ - تلفن: ۶۶۶۶۱۰۸۶ و ۶۶۹۶۱۶۴۵
- شعبه ۳: خیابان پاسداران - خیابان گل نی - خیابان ناطق نوری (زمره) - بوستان کتاب - تلفن و دورنگار: ۲۲۸۵۲۴۸۹
- قم: شعبه ۱: خیابان ارم. تلفن: ۷۷۳۱۵۲۲. دورنگار: ۷۷۴۷۳۱۴ - شعبه ۲: مجتمع ناشران قم. تلفن: ۳۷۸۴۷۵۹۵

شابک دوره: ۵-۶۱-۵۶۴-۹۷۸-۹۶۴-۵۶۰۰-۶۱-۵ ISBN: 978-964-5600-61-5

شابک جلد شانزدهم: ۸-۳۰-۷۷۴۷-۹۷۸-۶۰۰-۷۷۴۷-۳۰-۸ ISBN: 978-600-7747-30-8

فهرست مطالب

مقدمه ۱۱

دفتر یادداشت شماره ۲۵

انتقاد از «ماتریالیسم دیالکتیک» ارانی ۱۵

□

پسیکولوژی ارانی ۷۴

مقدمه ۷۴

کلیات ۷۴

دفتر یادداشت شماره ۲۶

قطعات متفرقه مربوط به فلسفه و فلاسفه ۸۵

افلاطون ۸۵

ارسطو ۸۶

دفتر یادداشت شماره ۲۷

ارسطو و شیخ اشراق ۱۱۲

اتحاد عاقل و معقول از مختصات صدراست در دوره اسلامی ۱۱۲

بسیط الحقیقه در همه زمین منحصر به صدراست ۱۱۳

- ۱۱۳ حواله‌های بی‌ترتیب اسفار دلیل مرتب نشدن به وسیله آخوند است.
- ۱۱۳ اختصاص آخوند در براهین توحید.
- ۱۱۴ بی‌ترتیبی اسفار.
- ۱۱۴ اثبات مجرد خیال از مختصات صدراست.
- ۱۱۵ بی‌ترتیبی اسفار.
- ۱۱۶ مراحل دوازده گانه جلد اول اسفار.
- ۱۱۷ بی‌ترتیبی اسفار.
- ۱۱۷ اسفار عقلیه.
- ۱۱۸ روش تعدیم در ابتدا و انتها.
- ۱۱۸ بی‌ترتیبی اسفار.
- ۱۱۹ مناط احتیاج به علت از نظر خاص آخوند.
- ۱۱۹ الاصول المسرقة شیخ.
- ۱۲۰ مناط احتیاج به علت در فافه آخوند.
- ۱۲۰ کتاب «الانصاف و الانصاف» شیخ.
- ۱۲۱ زمان.
- ۱۲۱ وحدت جسمانی عالم.
- ۱۲۱ حکمت مشرقیه و اصول مشرقیه در تعریف آخوند.
- ۱۲۲ مناط احتیاج به علت در فلسفه صدرا.
- ۱۲۲ صدرا خود را در ردیف اول فلاسفه می‌داند مبدأ و معاد.
- ۱۲۳ «الحکمة المشرقیة» و «المباحثات».
- ۱۲۳ صدرا عرفا را از اکابر فلاسفه برتر می‌داند.
- ۱۲۴ حرکت جوهریه را هیچ یک از علمای اسلام به کنهش نرسیدند.
- ۱۲۴ فقیهان درباری.
- ۱۲۴ دلایل اصالة الوجود در اسفار پراکنده است.
- ۱۲۵ «شوارق»، مبحث اشتداد و تضعیف.
- ۱۲۵ قضایای حقیقه در اسفار.
- ۱۲۵ اصالت وجود در حواشی «حکمة الاشراق».
- ۱۲۵ اصطلاح حمل اولی ذاتی و شایع صناعی.
- ۱۲۶ انتقاد از ارسطو.
- ۱۲۶ تردید در نسبت اثولوجیا به ارسطو.
- ۱۲۶ بی‌ترتیبی اسفار.
- ۱۲۶ امکان استعدادی.
- ۱۲۷ اصالت وجود.

۱۲۷	عدم، جهت امتناع است.
۱۲۷	بی ترتیبی اسفار.
۱۲۷	اهمیت مسائل وجود.
۱۲۸	آخوند تنها به ذوقیات مانند عرفا اکتفا نمی‌کند.
۱۲۸	شریعت و فلسفه.
۱۲۸	رساله طرح الکوین و رساله حشر العوالم و رساله سریان الوجود.
۱۲۹	شهرزوری یا شهرستانی؟
۱۲۹	طعن بر شیخ الرئیس.
۱۳۰	الحکمة المتعالیه.
۱۳۰	اصالت و وحدت وجود مختص به آخوند است.
۱۳۱	بی ترتیبی اسفار.
۱۳۱	آمیختگی فلسفه و عبادت.
۱۳۱	مثال ابن طفیل.
۱۳۱	قاعده «بسیط الحقیقه» مخدس به آخوند است.
۱۳۱	حرکت جوهری مختص به آخوند است. (نظریه یحیی نحوی) - حدوث زمانی عالم.
۱۳۲	قاعده «بسیط الحقیقه».
۱۳۳	معقولات ثانیه.
۱۳۳	بی نظمی اسفار.
۱۳۳	فلاسفه ظریف و فلاسفه زمخت.
۱۳۳	اشتباه دکتر غنی.
۱۳۳	مقایسه میان صدرا و خیام و ابوالعلاء.
۱۳۴	عدم توجه قدما به تاریخ مسائل.
۱۳۴	اراده انسانی غیر از شوق و شهوت است.
۱۳۵	تعبیر از «تعلیقات» به «تعلیقات علی الشفاء».
۱۳۵	نظریه «تعالی».
۱۳۵	وعداهای که در اسفار وفا نشده است.
۱۳۵	وعداهای که وفا نشد.
۱۳۵	اصالت وجود مختص آخوند است.
۱۳۶	نظریه «تعالی» در باب «کلی».
۱۳۶	علم کلی شامل جواهر و اعراض است.
۱۳۶	فلک الافلاک.
۱۳۶	الحکمة المتعارفة و الحکمة المتعالیه.

۱۳۶ جالینوس
۱۳۷ تقسیم جواهر و ماده نفسانی
۱۳۷ مخالفت جمهور و تشبیه به مسافر
۱۳۷ تقسیم‌بندی علوم

دفتر یادداشت شماره ۳۸

۱۴۱ غرر فی الوجود الذهنی
۱۶۳ معقولات ثانیه

دفتر یادداشت شماره ۳۹ و ۹۶

۱۸۱ مربوط به درس هشتم: تقسیمات قضایا
۱۸۵ متصله لزومیه و متصله انتزاعیه
۱۸۶ اقسام قضایای منفصله
۱۸۹ منفصله عنادیه و منفصله اتفالیه
	□
۱۹۱ سؤالات امتحانی
۱۹۲ قضایای مطلقه و موجهه
۱۹۳ اقسام قضایای موجهه
۱۹۴ اقسام قضایای ضروریه
۱۹۷ اقسام قضایای دائمه
۱۹۹ بقیه اقسام موجهات
۱۹۹ قضایای موجهه مرکبه
۱۹۹ مربوط به درس نهم و دهم: تناقض
۲۰۰ تعریف تناقض

دفتر یادداشت شماره ۴۵

۲۰۵ المعقولات الثانیة
۲۲۰ انقسام وجود به مطلق و مقید
۲۲۳ قسمتی از احکام عدم و معدوم: مساوقت وجود و ثبوت و شیئیت
۲۲۶ عدم تمایز و عدم علیت بین اعدام
۲۳۶ اعاده معدوم

دفتر یادداشت شماره ۴۶

- ۲۴۵ کلیاتی از علم اصول
 ۲۵۴ قواعد عرفی و عقلایی

دفتر یادداشت شماره ۴۷

- ۲۶۱ برگزیده‌ای از جزوه منطق
 ۲۶۱ مربوط به درس دوم: تعریف منطق
 ۲۶۳ مربوط به درس چهارم: ضروری و بدیهی
 ۲۶۴ مربوط به درس پنجم: کلی و جزئی
 ۲۶۴ مربوط به درس پنجم: کلیات خمس
 ۲۶۵ مربوط به درس پنجم: کلیات خمس
 مربوط به درس پنجم: کلی و جزئی
 ۲۶۶ کلی طبیعی، کلی عقلی، کلی عینی
 ۲۶۸ مربوط به درس ششم: حدود و ریاضیات

دفتر یادداشت شماره ۵۱

- ۲۷۳ مفهوم وحدت و کثرت
 ۲۷۴ مسائل باب وحدت و کثرت
 ۲۸۰ مساوقت وحدت و وجود از جنبه تصوری
 ۲۸۰ مساوقت وحدت و وجود از جنبه تصدیقی
 ۲۸۵ تقسیم و انقسام
 ۲۸۶ اقسام واحد

دفتر یادداشت شماره ۵۳

- ۳۰۱ اعتبارات قضایا

دفتر یادداشت شماره ۵۴

- ۳۰۵ تشکیک

دفتر یادداشت شماره ۷۷

- ۳۱۱ فایده منطق و فلسفه
 ۳۱۳ درس اول
 ۳۱۹ خلاصه مطالب

□
 ۳۲۰ درباره علم

دفتر یادداشت شماره ۸۰

۳۲۵ مقدمه مقاله ششم کتاب اصول فلسفه

۳۲۷ سؤالات

□
 ۳۳۱ مربوط به مقدمه مقاله ششم

۳۳۲ رابطه ادوات تمایلات

۳۳۶ عقل بر عقل عملی

□
 ۳۵۲ «تاریخ طبیعی بهرام»

۳۵۳ «تاریخ طبیعی ۱۴ ساله»

دفتر یادداشت شماره ۸۴

۳۵۹ ادله توحید

۳۶۶ ادله‌ای که در مورد توحید اقامه نشده است

۳۶۸ دلیل یا برهان اول

۳۶۸ برهان دوم

۳۷۰ دلیل سوم

۳۷۲ اشکالات وارد بر این برهان

۳۷۲ جواب این اشکال

۳۷۴ فرق برهان ترکیب با برهان تعیین

۳۷۴ فرق برهان ترکیب با برهان فرجه

۳۷۴ برهان ترکیب به تقریر صدرالمتألهین

۳۷۵ ایراد صدرالمتألهین بر این تقریر

۳۷۸ دلیل چهارم

۳۷۹ اشکال وارد بر این برهان

۳۸۰ دلیل پنجم

۳۸۱ ایراد وارد بر این برهان

۳۸۱ بیان این برهان به تقریر صدرالمتألهین

۳۸۲ دلیل ششم

۳۸۳ ایراد وارد بر این برهان

۳۸۳	دلیل هفتم
۳۸۳	ایراد وارد بر این برهان
۳۸۴	برهان هشتم
۳۸۵	دلیل یا برهان نهم
		□
۳۸۹	ربط متغیر به ثابت و ربط حادث به قدیم
۳۹۲	اثبات حرکت جوهریه از راه ربط متغیر به ثابت

دفاتر یادداشت بدون شماره

۳۹۷	تصور و تصدیق
۳۹۷	فرق تصور و تصدیق
۳۹۸	مفاد قضیه، دال در محورات است یا داخل در تصدیقات؟
۳۹۸	آیا ظن و یقین از شیخ هم اصولی است؟
۳۹۹	در تقسیم وحدت معنی است
		□
۴۰۱	بهجت و سعادت
		□
۴۱۱	اقسام جذب و دفع روحی مردم
		□
۴۱۳	نکاتی درباره پیروی موسی از خضر
		□
۴۲۰	فایده دین
		□
		رابطه با خدا همه چیز را لذت بخش می‌کند/ برای یک نفر معتد، شکست واقعی وجود ندارد
۴۳۱	
		□
۴۳۳	کار و فواید آن
		□
۴۳۶	فهرستها

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

خدا را شاکریم که توفیق انتشار جلد شانزدهم یادداشتهای استاد مطهری را نصیبمان کرد. این مجلد از این مجموعه نفیس، جلد چهارم از بخش «دفاتر یادداشت» را تشکیل می‌دهد و همچون مجلدات قبلی شامل مطالب بدیع و حیو با بیانی روشن و رساست. در این مجلد بیشتر، مسائل فلسفی که می‌تواند اصواتی مطرح شده است. برخی از دفاتر، تقریرات درس استاد ترسعه ساگردان و دانشجویان در درسهای خصوصی یا دروس دانشکده الیات، معارف اسلامی دانشگاه تهران است که در آغاز هر دفتر توسط خرد استاد توضیح داده شده است، و البته این تقریرات به روایت استاد رسیده و اصلاحاتی نیز بر روی آنها انجام داده‌اند.

برخی دفاتر نیز بازنویسی شده از نسخه اصلی توسط محرم فهامی - که در برخی درسهای استاد حاضر می‌شد و به دقت و امانت‌ناری مشهور بود - در ماههای اول شهادت استاد است که نسخه دستنویس استاد اکنون در دست نیست، لذا در موارد اندکی که احساس نارسایی می‌شد امکان مراجعه به نسخه اصلی وجود نداشت. این نکته نیز در ابتدای این بخشها ذکر شده است.

دفاتری که در پایان این مجلد با عنوان «دفاتر یادداشت بدون شماره» آورده شده‌اند، دفاتری هستند که شماره آنها بر ما معلوم نگردید. مجلدات قبلی یادداشتهای استاد مطهری از استقبال خوبی از طرف

محققان و پژوهشگران مواجه شد و برخی از آنها از این مجموعه به «سرمایه‌ای عظیم» یا «دریایی عمیق» تعبیر کرده‌اند. امید است این مجلد نیز رضایت خاطر علاقه‌مندان آثار آن عالم ربانی و مجاهد مخلص را فراهم آورد.

تنظیم و ویرایش علمی این مجلد توسط آقای دکتر علی مطهری (عضو هیئت علمی گروه فلسفه دانشکده الهیات دانشگاه تهران) انجام شده است که از ایشان کمال تشکر حاصل است. از خدای متعال توفیق بیشتر در نشر آثار آن اسلام‌شناس عظیم‌الشأن مسئلت می‌کنیم.

دی ۱۳۹۷ شمسی

برابر با ربیع‌الثانی ۱۴۴۰

سید محمد تقی
موسوی خراسانی